

ZA DOC. ING. DR. ALOISEM JANČÍKEM

Dne 6. července 1968 zemřel náhle po krátké nemoci významný sociolog a historik lesnictví doc. ing. dr. Alois Jančík.

Dr. Jančík se narodil 19. června 1900 ve Vřesovicích u Prostějova. Po absolvování lesnické fakulty Vysoké školy zemědělské v Brně, nastoupil službu u Čsl. státních lesů, kde pracoval do r. 1946, nejprve na Zakarpatské Ukrajině (do r. 1932), poté na Slovensku (do r. 1938) a posléze v Jemnici, kolébce moravského lesnického školství.

Již od r. 1925 byl publikačně činný. Jeho zájem zasahoval do čtyř vědních oborů: lesnické ekonomiky, sociologie lesního dělnictva, jejímž byl průkopníkem, dále lesní statistiky a konečně dějin lesnictví. V tomto období převažuje ještě zájem lesnický, na druhém místě jsou sociologické studie.

R. 1935 získal doktorát technických věd, v r. 1946 přešel na brněnskou lesnickou fakultu a současně se stal ředitelem školního statku. R. 1948 se habilitoval na sociologické téma Činnost polesného. Avšak již r. 1950 byl nucen školu opustit a našel asyl v bučovickém zemědělsko-lesnickém archivu. I tato léta dovedl využít k plodné práci i k dalšímu růstu. Vznikla řada vynikajících studií z dějin lesnictví, v nichž spojil dlouholeté praktické zkušenosti s historickou erudiicí. V této činnosti pokračoval i na dalších historických pracovištích v Kabinetu dějin zemědělství a lesnictví ČSAZV (1956—1959) a v Československém zemědělském muzeu (1960—1961).

Po krátké přestávce přešel do Ústavu pro tvorbu a ochranu krajiny, ale i poté zůstal věren sociologické a historické tématice účasti v odborných komisích i publikační činnosti. V tomto článku chceme vzpomenout významu Jančíka sociologa a historika.

Sociologický výzkum konal téměř po celé období svého praktického působení v lesnictví, v letech 1927—1950. Jako první se u nás zabýval problematikou lesního dělnictva, které studoval v různých výrobních podmínkách Zakarpatské Ukrajiny, Slovenska i v oblastech intenzivního hospodaření na Moravě. Při sociologickém výzkumu vycházel z potřeb lesnické praxe. Zkoumal společenské důsledky postavení lesní dráhy a odstranění plav-

by vorů a v souvislosti s tím přechod od podnikatelského systému k režijní výrobě na Zakarpatské Ukrajině. Přitom prováděl šetření o fluktuaci, životní úrovni lesních dělníků, jejich pracovních výkonech, dělal výkonnostní i časovou analýzu jednotlivých úseků. V letech 1930—1932 konal na Slovensku šetření o spotřebě a nákladech na provoz v domácnostech lesních dělníků v závislosti na početnosti rodinných příslušníků živitele. Získaný materiál využil pro svou dizertační práci: Výroba při pni v Marmarošské lesní manipulaci (1935), kterou získala praxe cennou pomůcku pro zjišťování pracovních časů k jednotlivým výkonům.

Za svého působení v Jemnici a na lesnické fakultě v Brně se věnoval otázkám organizace lesnické služby, profesiografickým studiím, dále otázkám mzdových úprav a úprav pracovních podmínek, problémům ubytování a stravování na pracovišti. Na školním statku prováděl další úpravy výrobních postupů a usiloval o rozvinutí jeho pedagogické funkce. Podobně pořádal na Moravě instruktční kursy pro lesní dělníky.

Již v četných Jančíkových sociologických studiích se projevuje historický přístup, ale hlavní období jeho historické činnosti náleží do let 1952—1962. Jančíkův přínos k dějinám lesnictví spočívá v metodologické studii o použití historické metody v dlouhodobém hodnocení lesního hospodářství, v níž poukázal na význam tohoto studia pro zjišťování vlivu mezi hospodářstvím minulým a současným a vyvozování závěrů pro budoucnost, pro dějiny osídlení krajín. Dokazoval význam lesa ve vodní bilanci, dále souvislost mezi výrobními soustavami a dějinami lesních porostů a podal metodiku zpracování porostních dějin. Podle ní zpracoval porostní dějiny Beskyd, Těšínska, Ždánského lesa, Moravskokrumlovska, brněnského školního statku, vždy od nejstarších dochovaných pramenů a v širších souvislostech s dějinami hospodářskými a společenským vývojem. Jeho práce jsou otištěny zejména ve sbornících ČSAZV Lesnictví 1956—1962, Historie a musejnictví 1956—1958, Vědecké práce VÚZLM 1957 a 1959 i v rotaprintových edicích.

Významný podíl v jeho tvorbě zaují-

mají monografie význačných lesníků. Redigoval sborník o lesnickém buditeli Josefě Dekretovi-Matejovce (1774-1841), ve kterém jsou jeho dvě významné studie (1954): Osobnost a dílo (str. 9—50 spolu s J. Bartákem a T. Šťastným), a Sociální poměry lesního dělnictva v Dekretově době (str. 263—390), v níž opět šťastně spojil problematiku sociologickou a historickou. V roce 1968 vyšla jeho monografie o Antonínu Tichém (1843—1923), jehož studie z lesnické ekonomiky, zeměměřičství i vlastní vynálezy došly mezinárodního uznání. Ve sborníku Velké vzory našeho lesnictví (1958) nalezneme 11 drobných monografií z Jančíkova pera.

Studie Kolísání obilních výnosů v Čechách v letech 1870—1920 spolu s J. Štřeskovou (1959) byla prvním pokusem o podchycení antropických vlivů na kolísavost výrobních typů s uplatněním moderních statistických metod v dějinách zemědělství.

V posledních letech se Jančík podílel na dvou velkých syntetických dílech — na chystaném Přehledu dějin zemědělství (vypracováním materiálů pro dějiny lesů Moravy a Slovenska do r. 1848 a dějiny lesů v českých zemích a na Slovensku — 1848—1960); do Československé vlastivědy (sv. Technika) přispěl studií Dějiny techniky v lesnictví.

Celý Jančíkův život byl vyplněn prací. Jeho bibliografie čítá přes 150 titulů. Byl mužem nezdolné energie, který si stále stavěl nové cíle a ukazoval cestu, vždy přímý a čestný. Tak jsme ho znali, obdivovali a měli jsme ho rádi.

Ing. Jaroslava Štřesková, prom. hist.